Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 2 mars 1944 kl. 5 em.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser om lokalporto m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

I en den 11 februari 1944 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 78, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels för tillämpning av de särskilda avgifter, som äro eller kunna bliva stadgade för lokalbefordran av vissa slags postförsändelser, godkänna följande grunder, att lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1944, nämligen:

att mot lokalporto må befordras försändelse, som avlämnas till postbefordran inom utlämningsområdet för den postanstalt, till vilken försändelsen är adresserad; dock att försändelse, som nedlägges i brevlåda, vilken befordras med järnväg eller spårvagn, å landsväg eller sjöledes, må befordras mot lokalporto endast om brevlådan framföres enbart inom ett och samma utlämningsområde,

att därest i stad, köping eller municipalsamhälle finnas två eller flera postanstalter, dessa i förevarande hänseende skola betraktas såsom en och samma adresspostanstalt med ett gemensamt utlämningsområde,

samt att generalpoststyrelsen må äga föreskriva de jämkningar i nu angivna bestämmelser, som med hänsyn till lokala förhållanden kunna finnas erforderliga;

dels ock besluta, att befordringsavgiften för inrikes brev, som är lokalförsändelse, skall från och med den 1 juli 1944 utgöra:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram ..... 15 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 gram ..... 30 »
» » » 125 » » 500 » ..... 45 »

Beträffande vad föredragande departementschefen vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anfört får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till ovannämnda statsrådsprotokoll.

Till utskottets behandling har överlämnats den i anledning av propositionen väckta motionen nr 439 i andra kammaren av herr *Hagberg* i Malmö, vari hemställts, »att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 78 måtte avslå förslaget om höjning av befordringsavgiften för inrikes brev, som

är lokalförsändelse, men bifalla det i propositionen framlagda förslaget rörande viss utvidgning av lokalportoförmånen».

Vad angår de skäl, som anförts till stöd för det i motionen framställda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Under utskottets behandling av ifrågavarande ärende ha inkommit skrivelser från *Stockholms handelskammare* och *Sveriges grossistförbund,* vari hemställts, att den ifrågasatta höjningen av lokalportot icke måtte genomföras.

I skrivelse den 7 mars 1942, nr 55, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsam utredning och för riksdagen framlägga förslag angående möjligheter för sockenområden, poststationsområden och annars tätt bebyggda orter att i större utsträckning utnyttja lokalportot.

Genom beslut den 13 mars 1942 anbefallde Kungl. Maj:t generalpoststyrelsen att skyndsamt verkställa ifrågavarande utredning och inkomma med förslag i ärendet. Samtidigt bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för kommunikationsdepartementet att tillkalla högst tre personer att såsom sakkunniga biträda generalpoststyrelsen med utredningen.

Med stöd av bemyndigandet förordnade departementschefen den 27 mars 1942 ledamoten av riksdagens första kammare, hemmansägaren J. G. Karlsson i Gillberga samt ledamöterna av riksdagens andra kammare, hemmansägarna E. Hansson i Vännäsby och O. E. Werner i Höjen att såsom sakkunniga biträda generalpoststyrelsen vid den åt styrelsen anförtrodda utredningen.

Sedan utredningen slutförts, har *generalpoststyrelsen* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 januari 1943 framlagt resultaten av densamma.

Omfattningen av lokalportorätten regleras för närvarande genom ett på grundval av riksdagens beslut utfärdat kungl. brev av den 18 maj 1934. Enligt detsamma skola de särskilda avgifter, som stadgats eller komma att stadgas för lokalbefordran av vissa slags postförsändelser, gälla

dels beträffande försändelse, som inlämnas å fast postanstalt eller som dit inkommer utan att hava vare sig behandlats av lantbrevbärare eller genom postverkets försorg befordrats å järnvägs-, ångbåts- eller landsvägslinje och vilken från nämnda postanstalt eller annan fast postanstalt å samma ort tillställes adressaten direkt eller genom lokalbrevbärare;

dels ock, oberoende av det sätt, varpå posten befordras eller utdelas, beträffande försändelse, som postbehandlas allenast inom stad, köping eller liknande samhälle eller allenast inom särskilt av Kungl. Maj:t fastställt lokalportoområde.

Särskilda lokalportoområden hava av Kungl. Maj:t fastställts för Stockholm och Göteborg.

Tre olika faktorer inverka sålunda bestämmande på frågan, huruvida en försändelse får taxeras såsom lokalförsändelse, nämligen beträffande försändelser

inom stad (med undantag av Stockholm och Göteborg) samt inom köping eller liknande samhälle de administrativa gränserna,

inom Stockholm och Göteborg en oberoende av städernas administrativa gränser uppdragen gräns för ett särskilt s. k. lokalportoområde samt

inom landet i övrigt sättet för postens befordran eller utdelning.

Denna olikhet i grunderna för lokalportots giltighet i städer och stadsliknande samhällen å ena sidan och på landsbygden å andra sidan är anledningen till att spörsmål om lokalportots tillämplighet under senare år upprepade gånger blivit aktuella.

Portosatserna för riksbrev å ena och lokalbrev å andra sidan äro för närvarande följande:

Brevets vikt	Avgift i öre	
	Lokal-porto	Riks-porto
högst 20 gram	10	20
» 125 »	20	40
» 250 »	30	60
» 500 »	40	

Generalpoststyrelsen har under den verkställda utredningen behandlat olika möjligheter att utvidga användningen på landsbygden av lokalporto för postförsändelser. För detta ändamål har styrelsen prövat tre alternativ, enligt vilka lokalportoområde skulle utgöras av sockenområde, postanstalts adressområde eller tätt bebyggd ort. Styrelsen har därvid framhållit, att nya bestämmelser om lokalporto på landsbygden icke kunde bygga på annat än rent postala förhållanden. Orsaken till det rådande missnöjet med nuvarande bestämmelser kunde enligt styrelsens mening icke undanröjas, med mindre lokalportots tillämpning i största möjliga utsträckning gjordes oberoende av sättet för postens befordran och utdelning, liksom fallet för närvarande vore beträffande städer och liknande samhällen. Det avgörande måste vara, huru platsen för försändelsens avlämnande till postbehandling postalt sett vore belägen i förhållande till platsen för försändelsens utlämnande till adressaten. En lösning efter denna linje skulle enligt generalpoststyrelsen åvägabringas, om en postanstalts adressområde och dess lokalportoområde bringades att sammanfalla, eller med andra ord om lokalporto tillämpades för försändelser, som utväxlades mellan korrespondenter inom en och samma postanstalts adressområde.

Styrelsen har därvid stannat vid följande definition såsom varande den, vilken enligt styrelsens mening bäst skulle kunna tillgodose önskemålet om utvidgning av möjligheterna att på landsbygden utnyttja lokalportot:

Mot lokalporto befordras försändelse, som avlämnas till postbefordran inom utlämningsområdet för den postanstalt, dit försändelsen är adresserad. Försändelse, som nedlägges i brevlåda, vilken befordras med järnväg, spårvagn, å landsväg eller sjöledes, må dock befordras mot lokalporto endast om brevlådan befordras inom ett och samma utlämningsområde.

Därest i stad, köping eller municipalsamhälle finnas två eller flera postanstalter, skola dessa i förevarande hänseende betraktas såsom en och samma adresspostanstalt med ett gemensamt utlämningsområde.

Generalpoststyrelsen äger föreskriva de undantag från dessa bestämmelser, som med hänsyn till lokala förhållanden kunna finnas erforderliga.

Vad angår det *ekonomiska resultatet av ett genomförande av generalpoststyrelsens förslag* har styrelsen beräknat, att en inkomstminskning av omkring 463 000 kronor per år skulle uppkomma vid genomförande av förslaget. Styrelsen framhåller, att den icke anser denna inkomstminskning vara av den storleksordning, att den under normala förhållanden kunde anses utgöra hinder för frågans lösning. Med hänsyn till nuvarande budgetläge anser styrelsen dock tidpunkten för förslagets genomförande kunna diskuteras. Generalpoststyrelsen erinrar beträffande storleken av portoförlusten om att besparingsberedningen på sin tid beräknat den vinst, som skulle tillföras postverket genom värdebrevbäringens indragning i Stockholm, Göteborg och Malmö till 700 000 kronor per år. Detta belopp hade ansetts vara av sådan storleksordning, att dessa tre städer borde berövas den förmån, som utbäring av värdeförsändelser, postanvisnings- och postgiromedel inneburit, oaktat dessa städer svarade för 41 % av hela Sveriges postuppbörd. Den beräknade kostnaden för utvidgningen av lokalportots tillämplighetsområde å landsbygden utgjorde, anför styrelsen, något mindre än $^2/_3$ av vinsten på värdebrevbäringens indragning, och åtgärden medförde en sänkning av portot å landsbygden, vilken beträffande de delar, som betjänades av lantbrevbäring, nu ensam innehade förmånen att få värdeförsändelser m. m. hemburna. Ur rent affärsmässig synpunkt förelåge enligt styrelsens mening icke heller något skäl att utvidga lokalportot. I städerna och de stadsliknande samhällena, som enligt den nuvarande definitionen hade den största nyttan av lokalportoförmånen, medförde nämligen posttrafikens koncentration en minskning av postverkets självkostnad för varje enskild försändelse.

I motionen II: 439 har framhållits, att postverkets självkostnader av naturliga skäl vore lägre för lokalförsändelser än för andra försändelser. Under tiden 1885—1918 utgjorde lokalportot, liksom vad sedan 1942 varit fallet, hälften av riksportot, vilken proportion enligt generalpoststyrelsens år 1942 uttalade åsikt med hänsyn till postverkets självkostnader vore mera motiverad än proportionen 3:4. Beaktas borde även, att postverkets överskott — som i riksstaten för budgetåret 1941/42 var beräknat till 10 miljoner kronor, för budgetåret 1942/43 till 30 miljoner kronor och för budgetåret 1943/44 till 35 miljoner kronor — i generalpoststyrelsens budgetförslag för 1944/45 upptagits till 43 miljoner kronor, bland annat såsom en följd av de år 1942 vidtagna portoförhöjningarna. Departementschefens uttalande att ett bifall till förslaget om lokalportohöjning skulle komma att skapa ett gynnsamt utgångsläge för en framtida övergång till ett enhetligt riksporto av 15 öre kunde näppeligen anses motivera de föreslagna höjningarna. En portohöjning syntes slutligen icke vara förenlig med rådande prisstopp.

Departementschefen har funnit den av generalpoststyrelsen föreslagna definitionen å lokalportoområde lämplig för sitt ändamål samt tillstyrkt, att en utsträckning av lokalportobrevrätten komme till stånd enligt det av generalpoststyrelsen förordade förslaget. Emellertid har departementschefen ansett sig böra i detta sammanhang föreslå höjning av lokalportot. Departementschefen har därvid anfört bland annat följande:

»I rådande läge anser jag angeläget att förebygga, att en nettominskning i postverkets inkomster uppkommer. För sådant ändamål synes närmast någon ökning av lokalportot och företrädesvis av avgiften i den lägsta viktsatsen böra komma under övervägande. En höjning av den nuvarande lägsta portosatsen för lokalbrev från 10 till 15 öre skulle minska differensen mellan portosatserna för de båda slagen av brev i denna viktklass till samma belopp, 5 öre, som gällde närmast före den år 1942 företagna höjningen av riksportot, då denna viktsats i riksporto betingade 15 öre och i lokalporto liksom nu 10 öre. Enligt min mening bör en utsträckning av lokalportorättens giltighetsområde förbindas med en sådan ändring av den lägsta lokalportosatsen.

I samband med en dylik ändring torde viktsatserna för lokalporto lämpligen böra bringas till överensstämmelse med vad som i detta avseende gäller för riksporto genom att den nuvarande högsta viktgruppen för lokalporto slopas, så att samma portosats blir gällande för brev med en vikt av över 250 gram som för brev med 125—250 grams vikt. I övrigt kunde det ligga närmast till hands att lämna lokalportobeloppen orubbade. Emellertid skulle härvid uppstå en annan proportion mellan portosatserna för olika viktgrupper än den, som hittills tillämpats och som alltjämt skulle gälla beträffande riksportot. Portobeloppen för de tre viktgrupperna skulle sålunda bliva för lokalportot 15, 20 och 30 öre, medan beloppen för riksportot utgöra 20, 40 och 60 öre. Då en sådan avvikelse från de vanliga relationerna skulle vålla vissa olägenheter i den praktiska posttjänsten och dessutom principiellt kan anses mindre tilltalande, har jag ansett mig böra förorda en proportionell höjning av portosatserna för samtliga viktgrupper. Beloppen skulle vid bifall härtill bliva 15, 30 och 45 öre. Enligt vad jag inhämtat skulle de angivna ändringarna beträffande de högre viktgrupperna vara utan betydelse för postverkets ekonomi, och ej heller ur korrespondenternas synpunkt torde de spela någon nämnvärd roll.

Givetvis kan en portohöjning ur skilda synpunkter giva anledning till invändningar. Frågan om åtgärdens lämplighet med hänsyn till dess verkningar på postverkets inkomster har redan i det föregående delvis berörts. I den förut återgivna, inom generalpoststyrelsen upprättade promemorian har framhållits att, om lokalportot höjdes till 15 öre samtidigt med lokalportorättens utvidgning inom vissa landsbygdsområden, man sannolikt icke kunde räkna med någon nämnvärd ökning av portoinkomsten. Någon inkomstökning är emellertid i detta sammanhang icke åsyftad, utan det är för ifrågavarande ändamål tillfyllest att förebygga den inkomstminskning, som vid oförändrade portosatser skulle följa av lokalportoförmånens utsträckning.»

I två under år 1942 avgivna promemorior har *besparingsberedningens postkommitté* föreslagit höjning av avgifterna i postgiro- och postanvisningsrörelserna samt av avgifterna för postbefordran av tidningar och tidskrifter.

Med anledning härav har *departementschefen* i den föreliggande propositionen anfört följande:

»Vad angår den av besparingsberedningens postkommitté väckta frågan om höjning av avgifterna i postgiro- och postanvisningsrörelserna, synes mig den av generalpoststyrelsen framlagda nya kostnadsutredningen giva stöd för uppfattningen, att frågorna om dessa rörelsegrenars lönsamhet samt om lämpligheten i övrigt av att företaga taxehöjningar beträffande nämnda rörelsegrenar äro att bedöma väsentligen annorlunda än på grundvalen av det material, som stått till besparingsberedningens förfogande. I själva verket synes postgirorörelsen under de senaste åren — även om hänsyn tages till att delvis olika grunder kunna hava tillämpats vid beräkningarna och att dessa enligt sakens natur måste bliva tämligen approximativa — hava uppvisat ett icke obetydligt överskott. Till det förbättrade resultatet härutinnan torde, förutom rörelsens kraftiga utveckling, vidtagna rationaliseringsåtgärder hava väsentligt medverkat. I postanvisningsrörelsen synas förlusterna hava minskats. Betraktade som en helhet lämna rörelsegrenarna enligt min uppfattning en i nuvarande läge tillfredsställande vinst, och anledning torde icke förefinnas att för närvarande vidtaga några avgiftshöjningar.

En ändring av befordringsavgifterna för tidningar och periodiska tidskrifter torde böra föregås av en ny utredning angående denna verksamhetsgrens ekonomi. I likhet med generalpoststyrelsen finner jag emellertid en dylik utredning icke böra verkställas i nu rådande ekonomiska läge. Om en reglering av avgifterna skulle befinnas erforderlig, bör denna vidtagas på längre sikt. Att nu företaga en provisorisk höjning av ifrågavarande avgifter synes mig icke stå i överensstämmelse med den av statsmakterna förda pris- och lönestoppspolitiken. Något förslag om ändring i 1932 års tidningsförordning torde därför icke böra föreläggas riksdagen på grundval av föreliggande material.»

Utskottet. Det i den föreliggande propositionen framlagda förslaget om en utsträckning av lokalportots tillämplighetsområde har föranletts av 1942 års riksdags skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om undersökning av möjligheterna att i större omfattning än hittills utnyttja lokalporto inom vissa områden på landsbygden. Enligt den nu gällande definitionen å lokalportoområde kännetecknas lokalförsändelse antingen av att försändelsen befordras allenast inom vissa samhällen eller särskilt bestämda områden eller, såvitt angår landsbygden, av sättet för postens befordran eller utdelning. Den i propositionen föreslagna definitionen å lokalportoområde bygger däremot i princip endast på en faktor, nämligen på den förutsättningen att postens inlämning och utlämning sker inom samma postadressort. Huvudregeln skall sålunda vara, att lokalporto skall utgå, om försändelsen avlämnas till postbefordran inom utlämningsområdet för den postanstalt, till vilken försändelsen är adres-

serad. Från denna huvudregel göres dock i propositionen undantag beträffande brev, som befordras medelst s. k. rörliga brevlådor eller postbehandlas inom sådana städer, köpingar eller municipalsamhällen, vilka ha flera postanstalter. Sålunda skall brev, som nedlägges i rörlig brevlåda, befordras mot lokalporto endast om brevlådan framföres enbart inom ett och samma utlämningsområde. Om i stad, köping eller municipalsamhälle finnas flera postanstalter, skola dessa i förevarande hänseende betraktas såsom en och samma adresspostanstalt med ett gemensamt utlämningsområde. Någon ändring beträffande de nuvarande särskilda lokalportoområdena för Stockholm och Göteborg är icke avsedd. Generalpoststyrelsen skall äga föreskriva de jämkningar i nu angivna bestämmelser, som med hänsyn till lokala förhållanden kunna finnas erforderliga.

Utskottet vill för sin del uttala sin tillfredsställelse över de möjligheter till ökad användning av lokalporto, som genom det i propositionen framlagda förslaget beredas särskilt landsbygdens befolkning. Då de i ifrågavarande hänseende föreslagna bestämmelserna enligt utskottets mening äro väl lämpade för tillgodoseende av detta syfte, tillstyrker utskottet propositionen i denna del.

Den sålunda föreslagna utvidgningen av lokalportots tillämplighetsområde har av generalpoststyrelsen beräknats komma att medföra en minskning av postverkets inkomster med omkring 460 000 kronor för år. Departementschefen har i rådande läge ansett angeläget förebygga, att en nettominskning i postverkets inkomster uppkommer. På grund härav har i propositionen föreslagits en höjning av lokalportot i den lägsta viktsatsen från 10 till 15 öre samt i de högre viktsatserna i proportion härtill. Någon inkomstökning för postverket har därvid icke åsyftats, utan det har ansetts tillfyllest att genom portohöjningen erhålla täckning för den beräknade inkomstminskningen till följd av lokalportoförmånens utsträckning. Departementschefen har emellertid därjämte framhållit, att ett bifall till förslaget om höjning av lokalportot skulle skapa ett gynnsamt utgångsläge för en enligt departementschefens mening önskvärd framtida övergång till enhetligt riksporto. En sådan övergång kunde nämligen utan större olägenhet äga rum vid den tidpunkt, då de ekonomiska förhållandena medgåve en sänkning av det lägsta riksportot från nuvarande belopp 20 öre till det före senaste portohöjning gällande beloppet 15 öre. Övergången till ett enhetligt riksporto skulle däremot enligt departementschefens uppfattning ställa sig svårare, därest en utsträckning av lokalportoförmånen även till landsbygdsområden ägde rum vid en lägsta portosats av 10 öre och däremot svarande portosatser för de högre viktgrupperna.

I motionen II: 439 har yrkats avslag å propositionen, i vad densamma avser höjning av lokalportot. Därvid har framhållits bland annat, att genom den föreslagna utvidgningen av landsbygdens lokalportoområden postverkets inkomster visserligen torde komma att minskas med omkring 460 000 kronor men att detta knappast kunde motivera en ytterligare beskattning av korrespondenterna i städer och stadsliknande samhällen, vilka hittills avsänt närmare 90 % av lokalbreven.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att i samband med den vid 1942 års riksdag beslutade höjningen av portot å riksbrev fråga uppkommit om höjning jämväl av lokalportot. I väckta motioner hade nämligen yrkats höjning av sistnämnda porto i överensstämmelse med vad i den nu föreliggande propositionen föreslagits. Generalpoststyrelsen, som bereddes tillfälle att avgiva yttrande i anledning av dessa motioner, förklarade sig anse, att bärande skäl för den föreslagna höjningen av lokalportot ej förelåge. Styrelsen framhöll därvid bland annat, att förutsättningen för det särskilda lokalportot givetvis vore, att postverkets självkostnader för lokalförsändelserna vore lägre än för riksförsändelserna. Att lokalportot motsvarade hälften av riksportot vore mera motiverat med hänsyn till postverkets självkostnader än proportionen 3: 4, som skulle uppkomma vid bifall till de då väckta motionerna. Vidare yttrade styrelsen, att man vid en höjning av lokalportot måste räkna med en avsevärd minskning av antalet lokalbrev. Därest postverket genom en höjning av lokalportot skulle berövas en stor del av sin marknad på detta område, skulle det säkerligen vid en framtida portosänkning visa sig förenat med svårigheter att återvinna det förlorade. Styrelsen upplyste slutligen, att av samtliga under år 1940 inlämnade riksbrev icke mindre än cirka 71,5 % voro inlämnade vid postkontor och postexpeditioner i städer och stadsliknande samhällen, medan återstoden inlämnats vid postexpeditioner och poststationer på landsbygden, där omkring två tredjedelar av rikets hela folkmängd vore boende. De vid 1942 års riksdag väckta motionerna om höjning av lokalportot avslogos av riksdagen på hemställan av samma års bevillningsutskott.

Det väsentliga syftet med den nu föreslagna höjningen av lokalportot är, såsom ovan nämnts, att förebygga en minskning av postverkets inkomster genom lokalportoförmånens utsträckning. Av propositionen framgår, att portoinkomsten för lokalbrev för närvarande, vid ett porto av 10 öre, kan beräknas till i runt tal 3,0 miljoner kronor. I propositionen har vidare antagits, att vid en höjning av lokalportot till 15 öre en minskning av lokalbrevens antal skulle inträda, vilken minskning kunde beräknas till lägst 1/5 och högst 1/3. Med hänsyn härtill ävensom till den inkomstminskning, som skulle uppkomma genom den föreslagna utvidgningen av lokalportoförmånen, har antagits, att någon nämnvärd ökning av portoinkomsterna icke skulle uppstå genom den ifrågasatta höjningen av lokalportot.

Ifrågavarande portohöjning har icke föranletts av driftsekonomiska orsaker utan är till sin natur en beskattning. Utskottet beaktar till fullo betydelsen av att i nu rådande statsfinansiella läge förefintliga möjligheter till ökning av statsverkets inkomster liksom även till förhindrande av minskning av dessa inkomster bliva tillvaratagna i den utsträckning, som kan anses erforderlig. På de åtgärder, som i sådant hänseende kunna ifrågakomma, torde dock böra uppställas det kravet, att dessa icke möta starka betänkligheter ur andra synpunkter. Utskottet finner för sin del tvivelaktigt, huruvida beträffande den nu föreslagna höjningen av lokalportot detta krav kan anses uppfyllt.

Med den av 1942 års riksdag begärda utredningen angående möjligheterna av en utvidgning av lokalportots tillämplighetsområde torde ha åsyftats att i postalt hänseende åvägabringa en lättnad för i främsta rummet landsbygdens befolkning. Det synes vid sådant förhållande mindre tillfredsställande, att samtidigt som en lättnad åstadkommes i nu angivet hänseende lokalportoförmånens värde väsentligen förringas genom fastställande av en högre portosats. Utskottet kan ej heller finna tilltalande att i detta sammanhang av statsfinansiella skäl vidtaga en portohöjning, som kan föranleda en nedgång av lokalportotrafiken med måhända inemot 1/3. Sådana portohöjningar, varigenom allmänheten i den utsträckning, som här kan bliva fallet, ser sig föranlåten upphöra med att taga postverkets tjänster i anspråk, böra enligt utskottets mening i möjligaste mån undvikas. Då såsom framhållits i den väckta motionen för närvarande närmare 90 % av lokalbreven härröra från korrespondenter i städer och stadsliknande samhällen, innebär den föreslagna portohöjningen en ytterligare belastning av i första hand befolkningen i dessa samhällen. Med hänsyn till att enligt i propositionen lämnad uppgift generalpoststyrelsen anser tveksamt, huruvida poströrelsen å landsbygden för närvarande överhuvud taget lämnar något överskott, och inkomstöverskottet å poströrelsen följaktligen torde ha uppkommit inom städer och stadsliknande samhällen, synes denna ytterligare belastning av dessa orters befolkning ej vara motiverad. Enligt utskottets mening kan det ej heller anses tillfredsställande, att för täckande av en inkomstminskning, som uppkommer till följd av en postal åtgärd i vissa befolkningsgruppers intresse, genomföres en beskattning, som i huvudsak drabbar andra befolkningsgrupper.

Beträffande betydelsen ur statsfinansiell synpunkt av den beräknade inkomstminskningen får utskottet erinra om att postverkets driftsöverskott, som för budgetåret 1941/42 utgjorde 20,36 miljoner kronor, i den vid innevarande års riksdag framlagda riksstaten för budgetåret 1944/45 upptagits till 43 miljoner kronor. Den sålunda framkomna ökningen av postverkets inkomstöverskott beror ej enbart på den år 1942 beslutade portohöjningen. Sålunda torde under vart och ett av åren 1942 och 1943 inkomsterna av frankoteckensförsäljningen ävensom av avgifterna för frankostämpling samt mass- och gruppkorsband — oavsett nämnda portohöjning — ha ökat med mellan 6 och 7 %. Vid sådant förhållande synes berörda inkomstminskning icke vara av sådan storleksordning, att särskilda åtgärder till förebyggande av densamma kunna anses erforderliga, detta i all synnerhet som de nu ifrågasatta åtgärderna kunna möta starka betänkligheter ur andra synpunkter.

Såsom ovan nämnts har departementschefen till stöd för den föreslagna höjningen av lokalportot jämväl framhållit, att därigenom skulle skapas ett gynnsamt utgångsläge för en framtida övergång till ett enhetligt riksporto genom en sänkning av riksportot till 15 öre. Utskottet vill dock framhålla, att varken generalpoststyrelsen eller Kungl. Maj:t för riksdagen framlagt någon utredning rörande verkningarna i olika avseenden av införandet av ett enhetligt riksporto. Utskottet saknar därför möjlighet att bedöma lämpligheten av en sådan åtgärd. I nuvarande statsfinansiella läge synes även

tidpunkten för införande av ett enhetligt riksporto å 15 öre vara tämligen avlägsen. Det förefaller också utskottet att, om det i framtiden skulle befinnas lämpligt att övergå till ett enhetligt riksporto, den därigenom erforderliga höjningen av portot å lokala försändelser lika väl kunde ske i samband med det enhetliga riksportots införande.

Av ovan angivna skäl och med hänsyn till vad generalpoststyrelsen yttrat i frågan om höjning av lokalportot anser sig utskottet böra avstyrka propositionen i nu berört avseende. Utskottet tillstyrker sålunda det i motionen II: 439 framställda yrkandet.

Vad departementschefen anfört i fråga om avgifterna i postgiro- och postanvisningsrörelserna samt befordringsavgifterna för tidningar och tidskrifter föranleder ej erinran från utskottets sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 78, i vad densamma avser utsträckning av lokalportorättens giltighetsområde, för tillämpning av de särskilda avgifter, som äro eller kunna bliva stadgade för lokalbefordran av vissa slags postförsändelser, godkänna följande grunder, att lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1944, nämligen:

att mot lokalporto må befordras försändelse, som avlämnas till postbefordran inom utlämningsområdet för den postanstalt, till vilken försändelsen är adresserad; dock att försändelse, som nedlägges i brevlåda, vilken befordras med järnväg eller spårvagn, å landsväg eller sjöledes, må befordras mot lokalporto endast om brevlådan framföres enbart inom ett och samma utlämningsområde,

att därest i stad, köping eller municipalsamhälle finnas två eller flera postanstalter, dessa i förevarande hänseende skola betraktas såsom en och samma adresspostanstalt med ett gemensamt utlämningsområde,

samt att generalpoststyrelsen må äga föreskriva de jämkningar i nu angivna bestämmelser, som med hänsyn till lokala förhållanden kunna finnas erforderliga; samt

2) att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 439 av herr Hagberg i Malmö, avslå Kungl. Majt:s förevarande proposition nr 78, i vad densamma avser befordringsavgiften för inrikes brev, som är lokalförsändelse.

Stockholm den 2 mars 1944.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar *Johan Bärg, Elon Andersson, Wahlmark, Sjödahl, friherre De Geer, Ekman, Frans Ericson, Björkman, Bondeson* och *Carl Eric Ericsson*;* samt

från andra kammaren: herrar *Björklund, Hammarlund*, Orgård, Falk, Lundell, Karlsson* i Grängesberg, *Henriksson, Nilsson* i Kristinehamn, *Boman* och *Ohlsson* i Kastlösa.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herrar *Johan Bärg, Wahlmark, Hammarlund, Orgård, Falk, Karlsson* i Grängesberg, *Boman* och *Ohlsson* i Kastlösa, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Det i — — — (= utskottet sid. 6 rad 13 nedifrån — sid. 8 rad 11 nedifrån) — — — av lokalportot.

Ifrågavarande portohöjning har icke föranletts av driftsekonomiska orsaker utan av en önskan att förebygga en minskning i postverkets inkomster genom den föreslagna utsträckningen av lokalportots giltighetsområde. Utskottet delar departementschefens uppfattning, att i nu rådande statsfinansiella läge en sådan inkomstminskning i möjligaste mån bör undvikas. Visserligen skulle mot höjningen av lokalportot kunna invändas, att såsom jämväl framhållits i den väckta motionen för närvarande närmare 90 % av lokalbreven härröra från korrespondenter i städer och stadsliknande samhällen samt att det med hänsyn härtill vore obilligt att belasta befolkningen därstädes med ökade kostnader för att täcka den inkomstminskning, som uppstår genom en väsentligen i landsbygdsbefolkningens intresse företagen åtgärd, detta i all synnerhet som det nu uppkommande inkomstöverskottet å poströrelsen torde hänföra sig till städer och stadsliknande samhällen. Häremot kan dock erinras, att det knappast lärer vara möjligt att anpassa taxepolitiken för ett statligt, hela landet omfattande trafikföretag på sådant sätt, att landets olika delar var för sig få bära de därstädes uppkommande kostnaderna för verksamhetens bedrivande. En sådan anpassning sker ej heller i fråga om riksportot, vilket är enhetligt över hela landet oavsett de högre kostnader, som längre transporter betinga i jämförelse med kortare sådana.

Vad angår den ökade belastning, som skulle kunna anses uppkomma för befolkningen i städer och stadsliknande samhällen genom den föreslagna höjningen av lokalportot, får utskottet framhålla, att den därav föranledda kostnadsökningen för denna befolkning enligt utskottets mening väsentligen torde komma att drabba de till sådana samhällen lokaliserade näringsföretagen. Då dessa företag emellertid få antagas söka erhålla täckning härför liksom för andra kostnader av sin kundkrets i dess helhet, torde det vara uppenbart, att kostnadsökningen ej allenast kommer att träffa den inom nämnda sam-

hällen bosatta befolkningen utan jämväl de kunder, som ej äro bosatta i dessa samhällen. Utskottet vill i detta sammanhang även påpeka, att de postala anordningarna medföra så oerhört mycket större fördelar för allmänheten i städer och stadsliknande samhällen än som är fallet å landsbygden. Med hänsyn härtill kan utskottet icke finna, att den föreslagna höjningen av lokalportot skulle för korrespondenter i städer och stadsliknande samhällen innebära en oskälig belastning.

Generalpoststyrelsen har vid flera tillfällen framhållit önskvärdheten av en framtida övergång till ett enhetligt riksporto och departementschefen har i propositionen givit sin anslutning till denna tanke. Utskottet får för sin del i detta hänseende framhålla, att förekomsten av lokalportoområden otvivelaktigt medför, att brev i vissa fall kunna befordras avsevärda sträckor mot lokalporto, medan i andra fall postbefordringen av brev för kortare sträckor betingar riksporto. I den mån lokalportoområdena utvidgas, kommer detta mindre önskvärda förhållande att ytterligare framträda. Berörda förhållande talar enligt utskottets mening för införande av ett enhetligt riksporto, så snart omständigheterna i framtiden bliva sådana, att detta låter sig göra. Men härav synes utskottet även kunna dragas den slutsatsen, att skillnaden mellan lokalporto och riksporto ej bör vara alltför betydande.

Av sålunda anförda skäl tillstyrker utskottet propositionen jämväl i vad densamma avser höjning av lokalportot, varemot det i motionen II: 439 i detta hänseende framställda yrkandet avstyrkes av utskottet.

Vad departementschefen — — — (= utskottet sid. 10 rad 10 — rad 34 uppifrån) — — — finnas erforderliga; samt

2) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 78, i vad densamma avser befordringsavgiften för inrikes brev, som är lokalförsändelse, och med avslag å motionen II: 439 av herr Hagberg i Malmö, måtte besluta, att befordringsavgiften för inrikes brev, som är lokalförsändelse, skall från och med den 1 juli 1944 utgöra:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram..... 15 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 gram..... 30 »
» » » 125 » » 500 » ..... 45 » .»

Stockholm 1944. K. L. Beckmans Boktryckeri.